

การพัฒนาแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน
งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลโซพิสัย อำเภอโซพิสัย จังหวัดบึงกาฬ
Development of newborn care models for mothers who use methamphetamine
Labor and Delivery Department So Phisai Hospital
So Phisai District Bueng Kan Province

วิไลลักษณ์ กองคำ* จิตีร์กน จันทรักษ์**

Wilailuck Kongkham, Tisiruk Chantarak

Corresponding author: E-mail: Wilailuck_m@hotmail.com

(Received: March 28, 2024; Revised: April 2, 2024; Accepted: April 29, 2024)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาสภาพการณ์ พัฒนารูปแบบและศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลโซพิสัย

รูปแบบการวิจัย : การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

วัสดุและวิธีการวิจัย : กลุ่มเป้าหมายหลักเป็นพยาบาลวิชาชีพ จำนวน 8 คน ได้แก่ พยาบาลวิชาชีพงานการพยาบาลผู้คลอด จำนวน 5 คน พยาบาลวิชาชีพที่มาเวียนขึ้นปฏิบัติงานที่งานการพยาบาล ผู้คลอด จำนวน 3 คน และทารกแรกเกิดที่มารดาใช้สารเมทแอมเฟตามีนและปัสสาวะได้ผลบวก มาคลอดที่โรงพยาบาลโซพิสัย จำนวน 7 คน การวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา 2) พัฒนารูปแบบการดูแล 3) ทดลองการใช้รูปแบบ 4) ประเมินผล ดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม 2567 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน, แบบประเมินการปฏิบัติตามแนวทางการประเมินทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนและแบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เปรียบเทียบความแตกต่างความรู้เรื่องการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนก่อนและหลังการพัฒนา โดยใช้สถิติ T-test dependent ($p < .05$)

ผลการวิจัย : 1) ระยะวิเคราะห์สถานการณ์พบว่า ปัญหาการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนทั้งด้านการนโยบาย ระบบงาน บุคลากรพยาบาลและด้านความต้องการใช้รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน 2) รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ (1) ชักประวัติเกี่ยวกับยาและการใช้สารเสพติด (2) มีประวัติเสี่ยง (3) ตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดและคัดกรองโดยใช้ Immunochromatography (IMC) (4) ส่งต่อคลินิกยาเสพติด (5) แพทย์ตรวจเฝ้าระวัง (6) ปรึกษากุมารแพทย์เพื่อเฝ้าระวัง 3) หลังใช้รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนพบว่า ทารกแรกเกิดไม่มีภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง ผู้ปฏิบัติงานมีการปฏิบัติตามรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนได้ (95.0%) มีความรู้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก ดังนั้น รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้ประเมินภาวะแทรกซ้อนทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนได้ถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เหมาะสำหรั้นำรูปแบบไปใช้ในหน่วยงานอื่นที่มีบริบท/สถานการณ์ปัญหาที่คล้ายกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ : ผลการศึกษาครั้งนี้จะใช้เป็นรูปแบบการพยาบาลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน เพื่อประเมิน ฝ้าระวังและลดความรุนแรงของภาวะแทรกซ้อนในทารกแรกเกิด ทำให้เกิดผลลัพธ์การพยาบาลที่มีคุณภาพ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดที่มารดาใช้สารเมทแอมเฟตามีนในห้องคลอด; ผลการพัฒนา รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน

Abstract

Purposes : To study the situation develop a model and study the results of developing a newborn care model for mothers who use methamphetamine in nursing care So Phisai Hospital.

Study design : Action Research.

Materials and Methods : The main target group is 8 professional nurses, including 5 professional nurses working in birth nursing, 3 professional nurses who come to work in birth nursing, and newborns whose mothers use methampheta. Her urine and urine were positive. 7 people came to give birth at So Phisai Hospital. The research is divided into 4 phases: 1) analyze the problem situation, 2) develop a care model, 3) test the use of the model, 4) evaluate results. Conducted from January to March 2024, data were collected using in-depth interviews about caring for newborns in mothers who use methamphetamine, assessment of compliance with guidelines for evaluating newborns in mothers who use methamphetamine, and knowledge test about care newborns of mothers who use methamphetamine. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis. Compare differences in knowledge about newborn care among mothers who used methamphetamine before and after the development using the dependent t-test statistic ($p < .05$).

Main findings : 1) Situation analysis phase found that problems in caring for newborns in mothers who use methamphetamine in terms of policies, work systems, nursing personnel, and the need for newborn care models for mothers who use methamphetamine. 2) The model for caring for newborns in mothers who use methamphetamine consists of 6 steps: (1) taking a history of drugs and substance use, (2) having a history of risk, (3) checking. Urine to look for addictive substances and screening using Immunochematography (IMC) (4) Referral to drug clinic (5) Doctor for surveillance (6) Consult a pediatrician for surveillance 3) After using the newborn care model for mothers who used methamphetamine, it was found that The newborn had no serious complications. Practitioners were able to follow the newborn care model for mothers who use methamphetamine (95.0%). Their knowledge increased at a high level. Therefore, the developed model can be used to accurately assess neonatal complications in mothers who use methamphetamine. Fast and efficient Suitable for using the model in other departments with similar contexts/problem situations.

Conclusion and recommendations : The results of this study will be used as a model for neonatal nursing in mothers who use methamphetamine in order to evaluate, monitor and reduce the severity of complications in newborns. Causes quality nursing results.

Keywords : Model development; Newborn care model for mothers who use methamphetamine in the delivery room; Results of development of newborn care model for mothers who use methamphetamine.

*,**Registered Nurse, Professional Level, So Phisai Hospital.

บทนำ

การเสพยาเสพติดในสตรีตั้งครรภ์มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นทั่วโลก¹ จากรายงานยาเสพติดโลกปี ค.ศ. 2020 ของสำนักงานสหประชาชาติว่าด้วยยาเสพติด และอาชญากรรมพบผู้ใช้สารเสพติดทั่วโลกสูงขึ้นและคาดการณ์ว่าวิกฤติการระบาดของ COVID-19 จะยิ่งเพิ่มความเสี่ยงการใช้สารเสพติดเพิ่มขึ้น² ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบผู้ใช้สารเสพติดสูงกว่าภูมิภาคอื่นทั่วโลกและประเทศไทยพบผู้กระทำความผิดยาบ้ามากที่สุด ยาบ้าหรือ เมทแอมเฟตามีน (Methamphetamine) เป็นยาเสพติดที่พบว่ามีการใช้เพิ่มมากขึ้นในสตรีตั้งครรภ์ซึ่งออกฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง โดยกระตุ้นการหลั่งโดปามีน และยับยั้งการเก็บกลับ ทำให้ผู้เสพยามีอาการไม่อยู่นิ่ง ลดความอยากอาหาร รู้สึกอ่อนคลา ยสมาธิลดลง และการใช้เมทแอมเฟตามีนในระหว่างตั้งครรภ์มีผลกระทบต่อทารกตั้งแต่ในครรภ์และหลังคลอด คือ เกิดภาวะคลอดก่อนกำหนดตัวเหลืองและภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำและยังพบว่าการเสพยาเมทแอมเฟตามีนทำให้เพิ่มอาการครรภ์เป็นพิษ ทารกโตช้า รกลอกตัวก่อนกำหนดและคลอดก่อนกำหนด³

อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ พบสถิติหญิงตั้งครรภ์มารับการฝากครรภ์ ในปี พ.ศ. 2564 - 2566 จำนวน 298, 313 และ 240 ราย ตรวจพบมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน จำนวน 0, 11, 2 ราย จากสถิติการคลอดในปี พ.ศ. 2564 - 2566 จำนวน 180, 221 และ 180 ราย ตามลำดับมีทารกแรกเกิดที่เกิดจากมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน จำนวน 7, 20 และ 9 ราย ตามลำดับ คิดเป็นร้อยละ 3.89, 9.05, 5 ตามลำดับ⁴ ในปัจจุบันแม้ว่าผู้ปฏิบัติงานในห้องคลอดจะทราบถึงสถานการณ์มารดาที่ใช้สารเสพติดแต่ปัญหาที่พบคือ หญิงตั้งครรภ์ที่ใช้สารเสพติดเสพยาเมทแอมเฟตามีนไม่ได้มารับการฝากครรภ์และผู้ปฏิบัติงานในห้องคลอดจะตรวจพบสารเมทแอมเฟตามีนเมื่อสตรีตั้งครรภ์มาคลอดที่โรงพยาบาล ทารกแรกเกิดบางรายจึงมีอาการซึม ตัวเหลือง มีภาวะระดับน้ำตาลในเลือดต่ำและไม่สามารถดูดนมมารดาได้ ทำให้น้ำหนักตัวน้อย ทารกเจริญเติบโตช้า ดังนั้นผู้ปฏิบัติงานในห้องคลอดที่ได้ดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนจึงมีความจำเป็นต้องมีองค์ความรู้

มีรูปแบบในการดูแลทารกแรกเกิดที่ชัดเจน เพื่อวางแผนในการดูแลผู้ป่วยให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า มีการประเมินอาการนอนยาในทารกแรกเกิด และติดตามอาการที่แผนกห้องคลอด แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนที่ชัดเจน การปฏิบัติการพยาบาลไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาและพัฒนาแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนเพื่อวางแผนแนวทางในการดูแลรักษาและลดภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดกับทารกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการณ์ พัฒนารูปแบบ และศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลโซ่พิสัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลโซ่พิสัย อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยได้ออกแบบเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) แบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา 2) พัฒนารูปแบบการดูแล 3) ทดลองการใช้รูปแบบ 4) ประเมินผล เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนและได้ดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือนมกราคม 2567 – เดือนมีนาคม 2567

พื้นที่ศึกษา การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการที่งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลโซ่พิสัย อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

ผู้ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รับบริการ ได้แก่ ทารกแรกเกิดที่มารดาใช้สารเมทแอมเฟตามีน และปัสสาวะได้ผลบวกที่มาคลอดในห้องคลอด โรงพยาบาลโซ่พิสัย ในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือน มีนาคม 2567 และกลุ่มผู้ให้บริการ พยาบาลวิชาชีพที่มาปฏิบัติงาน

ที่งานการพยาบาลผู้คลอดโรงพยาบาลโซ่พิสัย โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 8 คน (ประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพในงานการพยาบาลผู้คลอดจำนวน 5 คน พยาบาลวิชาชีพที่มาเวียนขึ้นปฏิบัติงานที่งานการพยาบาลผู้คลอด จำนวน 3 คน)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันสร้างขึ้นจากการระดมสมองและทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก 2) แบบประเมินการปฏิบัติ 3) แบบวัดความรู้เกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน

การหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน สำหรับแบบประเมินการปฏิบัติตามแนวทางการดูแลได้มีการหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการทดสอบสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาชได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .98

วิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์สถานการณ์ ดำเนินการโดย 1) รวบรวมข้อมูลจากเวชระเบียนผู้ป่วย โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลผู้ป่วยทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน 2) สัมภาษณ์พยาบาลวิชาชีพที่มาปฏิบัติงานที่งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลโซ่พิสัย จำนวน 8 คน (ประกอบด้วย พยาบาลวิชาชีพในงานการพยาบาลผู้คลอดจำนวน 5 คน พยาบาลวิชาชีพที่มาเวียนขึ้นปฏิบัติงานที่งานการพยาบาลผู้คลอด จำนวน 3 คน) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน 3) ประเมินความรู้พยาบาลวิชาชีพที่มาปฏิบัติงานที่งานการพยาบาลผู้คลอด โดยใช้แบบวัดความรู้เกี่ยวกับทางการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน (วัดความรู้ Pre-test) จำนวน 8 คน

แนวทางการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์พยาบาลวิชาชีพในงานการพยาบาลผู้คลอด เพื่อศึกษา วิเคราะห์สภาพปัญหา การดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สาร

เมทแอมเฟตามีนที่งานการพยาบาล ผู้คลอด โรงพยาบาลโซ่พิสัย ซึ่งประเด็นการสัมภาษณ์ดังต่อไปนี้ 1) บทบาทหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน 2) ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการปฏิบัติงาน 3) รูปแบบในการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลโซ่พิสัย โดยนำประเด็นปัญหาที่ได้จากการวิเคราะห์สถานการณ์มาสะท้อนในเวทีการประชุมเชิงปฏิบัติการในกลุ่มบุคลากรผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้อง และทำการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาลงจากนั้นดำเนินการวางแผน ลงมือปฏิบัติ สังเกตและสะท้อนการปฏิบัติร่วมกันกับผู้วิจัย ผู้ร่วมวิจัยและผู้ร่วมกิจกรรม มีการสรุปผลการดำเนินการและข้อเสนอแนะเพื่อวางแผนแก้ไขปัญหาดังต่อไป

ระยะที่ 3 นำรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนไปใช้ในการปฏิบัติงาน โดยชี้แจงและอธิบายขั้นตอนการปฏิบัติในเชิงระบบให้เป็นแนวทางเดียวกัน

ระยะที่ 4 การประเมินผลลัพธ์โดย 1) สังเกตการปฏิบัติงานตามรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน 2) ทดสอบความรู้เกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน (Post-test) และ 3) การสะท้อนกลับการปฏิบัติงาน (Reflection: R) นำข้อมูลการประเมินผลมาสรุป และปรับปรุงเพื่อนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้า

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เปรียบเทียบความแตกต่างของความรู้เรื่องการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีก่อนและหลังการพัฒนาโดยใช้สถิติ T-test dependent ($p < .05$)

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะรับการรับรองจากคณะกรรมการ

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ โดยได้คำนึงถึงหลักความเป็นอิสระ ความเท่าเทียมและความเป็นธรรมต่อผู้ร่วมโครงการ และได้ระมัดระวังในการเก็บข้อมูลเป็นความลับ โดยการให้รหัสแทนชื่อผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้คำนึงถึงการปกป้องจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ คือ ความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้นจากการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยและการรักษาความลับของข้อมูล การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ รหัส BKP 20024-009 ลงวันที่ 16 มกราคม 2567

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่ห้องคลอด โรงพยาบาลโซพิสัย เป็นเพศหญิงและจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีทั้งหมดและส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี ถึงร้อยละ 50 ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ (87.50%) ปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลโซพิสัยตั้งแต่บรรจุรับราชการ และมีอายุงาน 11-20 ปี (50.00%) โดยส่วนใหญ่เป็นพยาบาลวิชาชีพประจำการที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานการพยาบาล ผู้คลอด โรงพยาบาลโซพิสัย (62.50%)

1.2 ทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนที่มารดาคลอดที่ห้องคลอด โรงพยาบาลโซพิสัย เป็นเพศหญิง (57.15%) เพศชาย (42.85%) และส่วนใหญ่ทารกที่คลอดมีอายุครรภ์ครบกำหนดคลอด (71.43%) ทารกแรกเกิดทั้งหมดคลอดผ่านทางช่องคลอด ส่วนใหญ่มีน้ำหนักแรกเกิดมากกว่า 2,500 กรัมขึ้นไป (71.43%) มีคะแนนการประเมิน Apgar Score นาทีที่ 1 มากกว่า หรือเท่ากับ 9 คะแนน ขึ้นไป (85.71%) และมีขนาดเส้นรอบศีรษะเฉลี่ย 33.10 (+ 1.0) เซนติเมตร มีความยาวของทารกเฉลี่ย 52.70 (+ 2.2) เซนติเมตร

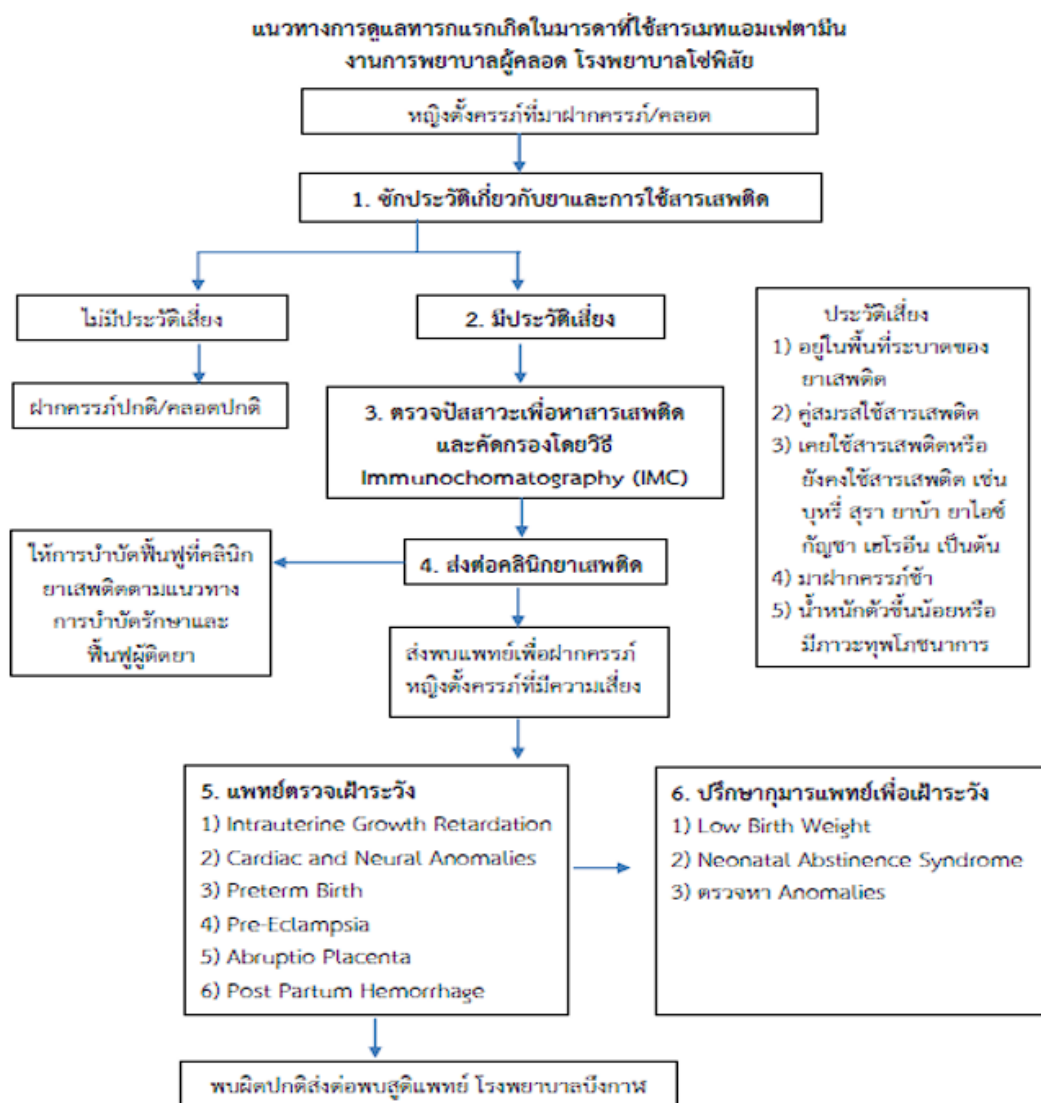
2. ผลการวิจัย

1) ระยะวิเคราะห์สถานการณ์พบว่า ปัญหาการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนทั้งด้านการนโยบาย ระบบงาน บุคลากรพยาบาล และด้าน

ความต้องการใช้รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาใช้สารเมทแอมเฟตามีน ผลการศึกษาพบว่า ด้านนโยบายผู้บริหารได้มีการกำหนดนโยบายหรือแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยที่เสพสารเสพติด และมีภาวะติดสุรา มีการจัดตั้งกลุ่มงานจิตเวชและยาเสพติด มีการมอบหมายบุคลากรที่รับผิดชอบงานไว้อย่างชัดเจน มีการสนับสนุนบุคลากรที่เกี่ยวข้องของโรงพยาบาล และรพ.สต. เข้าร่วมการอบรมเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยกลุ่มนี้ แต่ยังไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่ห้องคลอด ด้านระบบงาน สำหรับพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่ห้องคลอด ยังไม่มีรูปแบบ/แนวปฏิบัติการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนที่ชัดเจน ขาดการทบทวนระบบการดูแลประสานงาน และสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับระบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน (ยังไม่มี Flow Chart) ยังไม่มีแนวปฏิบัติเป็นลายลักษณ์อักษร ด้านบุคลากรพยาบาล พบว่า จำนวนบุคลากรพยาบาลงานการพยาบาลผู้คลอดมีน้อย (อัตรากำลังไม่เพียงพอ) และมีการหมุนเวียนในการปฏิบัติงาน (บุคลากรมีความหลากหลาย) และเมื่อมารดาหลังคลอดย้ายไปห้องพิเศษตึกผู้ป่วยสามัญพยาบาลที่ตึกสามัญที่ดูแลไม่มีความชำนาญในการประเมินทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน อีกทั้งบุคลากรทางพยาบาลยังไม่เคยพัฒนาองค์ความรู้ในเรื่องนี้ ไม่มีรูปแบบในการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนที่ชัดเจนและยังพบว่าทารกบางรายจะได้รับการประเมินอาการเมื่อมีภาวะแทรกซ้อนหรือพบความผิดปกติเท่านั้น ซึ่งถ้าทารกมีภาวะถดถอยจะเกิดความล่าช้าในการดูแลผู้ป่วย อาจเกิดภาวะแทรกซ้อน และไม่ปลอดภัยสำหรับทารก ด้านความต้องการใช้รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนพบว่า พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานต้องการรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนที่ชัดเจน จะช่วยให้การดูแลทารกแรกเกิดได้อย่างครอบคลุมทั่วถึงการประเมินอาการถดถอยในทารกแรกเกิดที่มารดาใช้สารเมทแอมเฟตามีนได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น ในงานการพยาบาลผู้คลอด ควรมีรูปแบบและแนวทางการดูแล

ทารกแรกเกิดที่มารดาใช้สารเมทแอมเฟตามีนที่ชัดเจนจากการปฏิบัติงานปัจจุบันพบว่ายังไม่เป็นแนวทางเดียวกันต่างคนต่างทำ ขาดความต่อเนื่องและการส่งเสริมให้มารดามีส่วนร่วมในการดูแลทารกยังมีน้อย ไม่มีรูปแบบเฉพาะปัญหาคือรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนยังไม่ชัดเจน

2) รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน จากผลการพัฒนา พบว่าประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ (1) ชักประวัติเกี่ยวกับยา และ การใช้สารเสพติด (2) มีประวัติเสี่ยง (3) ตรวจปัสสาวะเพื่อหาสารเสพติดและคัดกรอง โดยใช้ Immunochematography (IMC) (4) ส่งต่อคลินิกยาเสพติด (5) สูติแพทย์ตรวจเฝ้าระวัง และ (6) ประเมินการแพทย์เพื่อเฝ้าระวัง ดังรูปภาพที่ 1



รูปภาพที่ 1 แนวทางการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน

3) หลังใช้รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน พบว่า ทารกแรกเกิดไม่มีภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง ผู้ปฏิบัติงานมีการปฏิบัติตามรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนได้ (95.0%) มีความรู้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก

การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตามรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน ก่อน-หลัง การพัฒนารูปแบบของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติ

งานที่ห้องคลอด โรงพยาบาลโซพิสัย ผลการศึกษา พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตามรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนก่อนพัฒนารูปแบบเท่ากับ 31 และหลังการพัฒนารูปแบบ เท่ากับ 43 เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติพบว่า คะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตามรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่ห้องคลอด โรงพยาบาลโซพิสัย เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติตามรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน ก่อน-หลังการพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน

การปฏิบัติ	Mean(SD.)	t	p
ก่อนการพัฒนารูปแบบ	31(3.42)	-62.7	<.001
หลังการพัฒนารูปแบบ	43(1.29)		

การเปรียบเทียบคะแนนความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่ห้องคลอด โรงพยาบาลโซพิสัย พบว่าคะแนนเฉลี่ยของความรู้ก่อนการพัฒนารูปแบบเท่ากับ 10.55 และ

หลังพัฒนารูปแบบเท่ากับ 13.50 เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติพบว่า คะแนนเฉลี่ยของความรู้หลังหลังใช้โปรแกรมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนความรู้เฉลี่ยก่อนและหลังการพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน ของพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่ห้องคลอด โรงพยาบาลโซพิสัย

คะแนนความรู้	Mean(SD.)	t	p
ก่อนพัฒนารูปแบบ	10.55(2.12)	- 54.02	<.001
หลังพัฒนารูปแบบ	13.50(0.75)		

ข้อมูลอาการและอาการแสดงของทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนที่มาคลอดที่ห้องคลอด โรงพยาบาลโซพิสัย อำเภอโซพิสัย จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 7 ราย จำแนกตามภาวะแทรกซ้อนที่พบ พบว่า

ทารกแรกเกิดทั้ง 7 ราย มีอาการถอนยาน้อย (NAS≤4) และพบภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำร้อยละ 28.57 ภาวะทารกไม่สามารถรับนมได้ร้อยละ 28.57 ภาวะตัวเหลืองร้อยละ 14.29 ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อมูลของทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน ที่คลอดที่ห้องคลอด โรงพยาบาลโซ่พิสัย จำแนกตาม
ภาวะแทรกซ้อนที่พบ (N=7)

ข้อมูลอาการ/อาการแสดง ทารกแรกเกิด	จำนวน(ร้อยละ)
การช่วยกู้ชีพหลังทารกคลอด	
ได้รับการช่วยกู้ชีพ	0(0.00)
ไม่ได้รับการช่วยกู้ชีพ	7(100.00)
ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ	
น้ำตาลต่ำกว่า 60 mg%	2(28.57)
น้ำตาลมากกว่าหรือเท่ากับ 60 mg%	5(71.43)
ภาวะทารกไม่สามารถรับนมได้	
พบ	2(28.57)
ไม่พบ	5(71.43)
ภาวะตัวเหลือง	
พบ	1(14.29)
ไม่พบ	6(85.71)
ทารกมีความพิการแต่กำเนิด	
พบ	0(0.00)
ไม่พบ	7(100.00)
ทารกที่มีอาการถอนยา	
อาการถอนยาน้อย (NAS ≤ 4)	7(100.00)
อาการถอนยาน้อย (NAS > 4)	0(0.00)
ระยะเวลาผลปัสสาวะเป็นบวกเฉลี่ย (วัน)	4.6 (± 1.7)
ระยะเวลาที่นอนโรงพยาบาลเฉลี่ย (วัน)	5.7 (± 1.5)

ดังนั้น รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถใช้ประเมินภาวะ
แทรกซ้อนทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน
ได้ถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เหมาะสำหรับนำรูป
แบบไปใช้ในหน่วยงานอื่นที่มีบริบท/สถานการณ์ปัญหาที่
คล้ายกัน

วิจารณ์
หลังการพัฒนาแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้
สารเมทแอมเฟตามีน งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาล
โซ่พิสัย อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ พบว่า พยาบาล

วิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่ห้องคลอดมีความรู้ และการปฏิบัติตามรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนสูงกว่าก่อนการพัฒนา รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและพบว่าพยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานที่ห้องคลอดมีความมั่นใจในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากหลังการพัฒนาหน่วยงานมีรูปแบบการดูแล/ขั้นตอนการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนที่ชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร มีการพัฒนาพร้อมกัน มีการชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ ในการใช้ มีการปฏิบัติตามขั้นตอนการดูแล (FLOW CHART) มีการใช้แบบประเมิน NAS Score ในการเฝ้าระวัง และป้องกันภาวะแทรกซ้อนทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนทุกราย ทำให้ทารกแรกเกิดปลอดภัย ไม่มีภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรง เกิดผลลัพธ์การรักษายาบาลที่ดี เกิดความพึงพอใจต่อผู้รับบริการ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับฉันทาพร ปรานมนตรี และคณะ⁵ ซึ่งพบว่ารูปแบบการดูแลทารกโดยครอบครัวเป็นศูนย์กลางในมารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตรก่อนกำหนดและประเมินผลการใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 1) การสร้างสัมพันธภาพกับมารดา 2) การให้ข้อมูลสภาพแวดล้อมในหอผู้ป่วย 3) การให้ข้อมูลพฤติกรรมทารก 4) การสอนสาธิตกิจกรรมดูแลบุตร 5) การเสริมพลังมารดา 6) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมสหสาขา ความรู้ของมารดาและพยาบาลเกี่ยวกับการดูแลทารกแรกเกิดก่อนกำหนดมีคะแนนเฉลี่ยหลังใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนใช้ มารดาและพยาบาลมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการดูแลทารกโดยครอบครัวเป็นศูนย์กลางอยู่ในระดับมาก สรุปคือรูปแบบการดูแลทารกโดยครอบครัวเป็นศูนย์กลางมีประสิทธิภาพในการเพิ่มความรู้และความพึงพอใจของมารดาและพยาบาล ส่งผลต่อการดูแลทารกแรกเกิดก่อนกำหนดและสอดคล้องกับศิริกิจ เพิ่มพูน⁶ ที่พบว่ารูปแบบการส่งต่อทารกแรกเกิดที่มีปัญหาาระบบทางเดินหายใจ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ 1) แนวทางการประเมินอาการทารก 2) แนวทางการเตรียมทารกก่อนส่งต่อ 3) แนวทางการส่งต่อทารก 4) แนวทางการ

ติดตามผลหลังส่งต่อ จากการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการส่งต่อพบว่า คุณภาพการส่งต่อทารกแรกเกิดหลังใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนใช้ ทีมส่งต่อมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการส่งต่อทารกแรกเกิดอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่า รูปแบบการส่งต่อทารกแรกเกิดที่มีปัญหาาระบบทางเดินหายใจมีประสิทธิภาพในการเพิ่มคุณภาพการส่งต่อและความพึงพอใจของทีมส่งต่อส่งผลดีต่อสุขภาพและการรักษาพยาบาลของทารกกลุ่มนี้ และในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลโซ่พิสัย อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ พบมีผู้ศึกษาวิจัยในประเทศไทยจำนวนน้อยมาก กระทรวงสาธารณสุขมีแผนยุทธศาสตร์ด้านการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ป่วยยาเสพติด แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนเฉพาะกลุ่ม และเป็นเรื่องที่ใหม่และท้าทาย ดังนั้น จึงยังไม่พบผลงานวิจัยที่สอดคล้องและสนับสนุนผลการวิจัยครั้งนี้เท่าที่ควร

1. ความเป็นไปได้ในการใช้รูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลโซ่พิสัย อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ พบว่า กลุ่มตัวอย่างทุกคนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมารวมกันว่า มีความง่าย และสะดวกในการใช้ มีความชัดเจนในการปฏิบัติ มีเนื้อหาที่ครอบคลุมการรักษายาบาลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน ในการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ มีความชัดเจนของข้อเสนอแนะ มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในหน่วยงาน สามารถแก้ไขข้อบกพร่องหรือทำให้เกิดความปลอดภัยต่อผู้รับบริการ มีความเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปและขยายผลไปใช้ในหน่วยงานอื่น ๆ

2. ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา ได้แก่ 1) รูปแบบการพัฒนานี้การดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน อาจจำเป็น ต้องอาศัยความร่วมมือจากสหสาขาวิชาชีพและหลายหน่วยงานเพิ่มขึ้น เช่น งานจิตเวช งานเวชปฏิบัติชุมชน เป็นต้น 2) มีข้อจำกัดด้านเจ้าหน้าที่ที่มีการหมุนเวียนปฏิบัติงานในงานการพยาบาลผู้คลอด ทำให้เกิดอุปสรรคในการเก็บข้อมูล 3) ความยุ่งยาก

และซับซ้อนในการดำเนินการในด้านมรดกที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนขณะตั้งครรภ์ ปัญหาที่พบคือเมื่อตรวจเมทแอมเฟตามีนในปัสสาวะเป็นบวก บางส่วนจะไม่มารับการฝากครรภ์ ขาดการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องขณะตั้งครรภ์ จากการสอบถามยังพบบุคคลใกล้ชิดในครอบครัวใช้สารเมทแอมเฟตามีนร่วมด้วย โดยใช้แบบสุดพันคว้น เมื่อหยุดใช้ยาแล้วยังได้รับคว้นจากบุคคลในครอบครัวเช่นเดิม บางรายไม่ให้ความร่วมมือไม่ยินยอมตรวจปัสสาวะ และ 4) ด้านผลงานวิจัยและวิชาการ การศึกษารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนพบว่ายังมีน้อยมาก

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) พยาบาลที่ปฏิบัติงานหน่วยงานการพยาบาล ผู้คลอดมีการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนอย่างมีประสิทธิภาพ 2) องค์กรได้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการที่สามารถนำไปจัดรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนอย่างเป็นระบบ และ 3) ได้รูปแบบและแนวทางเพื่อพัฒนาคุณภาพการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีน งานการพยาบาลผู้คลอด โรงพยาบาลโซพิสัย อำเภอโซพิสัย จังหวัดบึงกาฬ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการกำกับติดตามการปฏิบัติตามรูปแบบแนวทางการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนให้ได้ตามมาตรฐาน จะทำให้ลดความรุนแรงและแผ่รังสีภาวะแทรกซ้อนในระยะแรกเกิดของทารกได้ 2) ควรมีการประเมินรูปแบบดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนเป็นระยะ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และ 3) ควรมีการประเมินความพึงพอใจของผู้ร่วมกระบวนการพัฒนารูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนหลังการนำรูปแบบการดูแลทารกแรกเกิดในมารดาที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนมาใช้ในงาน

เอกสารอ้างอิง

1. อติศักดิ์ ไชยเตการณ. ผลลัพธ์การตั้งครรภ์ของมารดาและทารกในสตรีตั้งครรภ์ที่ใช้สารเมทแอมเฟตามีนระหว่างตั้งครรภ์. วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม. 2564;18(2):105-12.
2. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Synthetic Drugs in East and Southeast Asia Latest Developments and Challenges [Internet]. 2021 [cited 5 Jan 2024]. Available from: https://www.unodc.org/roseap/uploads/documents/Publications/2021/Synthetic_Drugs_in_East_and_Southeast_Asia_2021.pdf
3. ทิพย์อุษา จันทร์ทองศรี. ผลกระทบจากการเสพยาเมทแอมเฟตามีนของมารดาขณะตั้งครรภ์ต่อทารกในระยะแรกเกิด โรงพยาบาลเซกา จังหวัดบึงกาฬ. [อินเทอร์เน็ต]. 2565. [เข้าถึงเมื่อ 5 มกราคม 2567]. เข้าถึงจาก: https://skko.moph.go.th/dward/document_file/oa/research_file_name/20230717133205_976338236.pdf
4. ระบบสารสนเทศ. สถิติผู้ป่วยงานห้องคลอด (รายงาน ก. 2) ปี 2564-2566. โรงพยาบาลโซพิสัย; 2566.
5. ญาธร ปราณมนตรี, สิริกานต์ แรงกลีกร, วรรณภา ตั้งแต่ง, วรรณนิ รังผึ้ง. การพัฒนารูปแบบการดูแลทารกโดยครอบครัวเป็นศูนย์กลางในมารดาวัยรุ่นที่คลอดบุตรก่อนกำหนด หอผู้ป่วยวิกฤตทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์. วารสารสาธารณสุข และวิทยาศาสตร์สุขภาพ. 2564;4(1):161-74.
6. ศิริกิจ เพิ่มพูน. การพัฒนารูปแบบการส่งต่อทารกแรกเกิดที่มีปัญหาระบบทางเดินหายใจ เครือข่ายจังหวัดมหาสารคาม. วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม. 2564;18(1):122-31.